

פתח לחם נועם ורצון לפתוח שערי רצוןך

גליון נועם ורצון

גליון כט - אחרי - קדושים

שיחות ומאמרים ממו"ר המשפיע
הגה"ח הרב יוסף שיינברגר שליט"א

ואהבת לרעך כמוך

פתח להם נועם ורצון
לפתוח שערי רצונך
שערים בתורת החסידות
בהבנה בהירה ובנפש האדם

כל הזכויות שמורות

מכון נועם ורצון

רחוב רבי יהושע 12, בית שמש
איימיל: w5187272@gmail.com

לקבלת גליונות באיימיל

w5187272@gmail.com

ניתן לשמוע כל שיעורי הרב

באתר קול הלשון

מספר ישיר

ארץ ישראל: 073.2951207

ארצות הברית: 646.5134509

בקול נועם ורצון: 718.4007221

ובאתר תורה אני טיים

עימוד:

ש"ס - 053.3177225

עיצוב:

אדרת - 050.4107439

להצלחת יידיטו עוז

הרה"ח המפואר

יעקב יואל אליעזר בן שפרינצא פערל

ובני ביתו שיחיו

לתרומות והנצחות נא לפנות לשלפון 0556781410
כמו כן אפשר לתרום להוצאות הגליון בגדרים פלוס נועם
ורצון - בית שמש (ע"ר)

ואהבת לרעך כמוך

ירגיל עצמו לדון את כל הרשעים העוברים לתאבון לכף זכות, כמעט מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני (תהלים לט), שגילה לנו מרן אלקי הבעש"ט זי"ע, שבבב"ל דבר עבירה שרואה ברשעים ידין אותם לכף זכות, כי את עצמו הוא דן, ובכל כחו יחזירם בתשובה, וירחץ אותם מצואת עוונותם, וידע נאמנה שגם אצלו נמצא שמץ דבר מעבירה זאת, אלא שעל עצמו מוצא תמיד זכותים, כך ימצא זכות וחסד על כל ישראל, כי הצד השווה שבהם שכולם צדיקים כולם טהורים כולם ראויים לכל הברכות. (בעל שם טוב - קדושים אות ג)

אמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד) איזה חכם הלומד מכל אדם, כי חכם מכיר את עצמו וחסרונו, מה שאין כן השומה מכיר אחרים ליתן בהם דופי, ואינו מכיר את עצמו לידע חסרונו, אמנם יכול כל אדם לידע את עצמו כשירצה, וכמו שכתב רבינו תם בספר הישר שלו שזה יסוד ועיקר וכלל גדול, והוא דכתב בזה (פקודי רנא) בשער היכלות, כי יש בקדושה היכל זכות ולעומת זה יש בקליפה חובה, וההפרש שיש בין זה לזה, כי בהיכל זכות כשדנין את האדם שם הכל פותחין ומהפכין לזכות, אפילו בדין הרשע, אבל בהיפוך בהיכל חובה הכל פותחין בחובה וכו' יעו"ש, אם כן בזה יוכל כל אדם לידע את עצמו ומדרגתו אם הוא דן את כל אדם לזכות, אזי הוא בקדושה, ששם היכל זכות על שם כך שפותחין בזכות כל אחד, ואם הוא דן את כל אדם לחוב, אזי הוא בקליפה ששם היכל החוב שדנין האדם לחוב, ובה כתבתי במקום אחר אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו.

(בעל שם טוב - קדושים אות ו)

ואהבת לרעך כמוך וגו', פירוש הפסוק ואהבת לרעך, שכמו שאתה תתנהג עם רעך באהבה ואחדות, כמוך אני ה', שאני ה' אהיה כמוך, והוא בסוד (תהלים קכא) "ה' צלך" שנתבאר בדברי מרן אלקי הבעש"ט, שכמו שאדם מתנהג למטה עם חבריו ורעו, באהבה ובמדות טובות, וכך יתנהג עמו מלך עליון, וכמו הצל, של תנועה שאדם עושה כך עושה הצל כנגדו, כן הוא יתברך עם האדם, וזהו ואהבת לרעך, כי כמוך אני ה', להתנהג גם עמך באהבה וכל טוב. (בעל שם טוב - קדושים אות כא)

פרק א

בתורת הבעש"ט חוזר ונשנה יסוד גדול שהנהגת הקב"ה עם האדם הוא לפי מחשבותיו והנהגותיו, ומיוסד על הפסוק "ה' צלך", כמו שהצל משקף את האדם ועושה בדיוק אותם התנועות של האדם, כן הנהגת הקב"ה הוא לפי מעשה האדם, באם האדם דן לכף זכות את חברו, אזי גם בשמים דנים אותו לכף זכות, כמו כן בנוגע לאהבת חברים, באם האדם אוהב את חבריו ומתנהג עמהם בעין טובה ורוח נכונה, אזי הקב"ה מתנהג עימו באופן זה מדה כנגד מדה.

חובת הלבבות

ויש להתבונן ביסוד זה שהאיר לנו אור שבעת הימים, כי על פניו נתפס בעיני בני אדם כענין סגולי, וכמקח וממכר בכדי להשיג תועלת זו או אחרת, שבאם יתנהג כראוי וכנכון בכדי שהקב"ה גם כן יתנהג עימו בחסד וברחמים, ולכאורה יסוד זה סותר הנקודה העיקרית בתורת הבעש"ט העוסקת בנקודת התחברות פנימית ונפשית בהקב"ה, ולא רק כעצות המועילים בכדי לקבל פרס, ואיך שני יסודות אלו עולים בקנה אחד.

יתירה מזו, הרי לדון את חבריו לכף זכות, כמו כן להגיע לשלימות אהבת חבריו הם מהדברים המסורים ללב, ונכללים במצוות של חובת הלבבות, שהם מעבודות הקשות שבמקדש, וכיצד יש ביד האדם להפוך בזכותו של חבריו גם אם רואה נגד עיניו מעלליו הרעים, או לאידך כיצד יכול לעורר בנפשו לבוא לידי אהבה אמיתית ונפשית לכל אחד מישראל, רק בכדי לקבל שפע רוחני או גשמי, האם משום כך יוכל לבוא באהבה אמיתית מפנימיות הנפש.

המענה על כך. שהיסוד שגילה לנו מרנא אור שבעת הימים 'ה' צלך', אינו כענין סגולי בלבד, ובפרט בדברים הנוגעים למצוות של חובת הלבבות, שאי אפשר לבוא לידי מידות אלו מהשפה אל החוץ בלבד, ויש להפוך בזכותו של כל אחד מישראל באמת לאמיתו ומפנימיות הנפש, וכמו כן לאהוב כל אחד מישראל בפנימיות ליבו, ובזאת יבוא אל הקודש לעורר אצל הקב"ה שיתנהג עימו במדת החסד והרחמים.

אך יש לבאר מהו הדרך הנכונה והישרה לעורר באמת מידת אהבה לכל אחד, וכן לדון לכף זכות כל אחד מישראל, וכיצד יוכל לרכוש כל אלו בקנין אמיתי ונפשי.

היכל הזכות

להבין כל זה באר היטב נפתח בדברי הבעש"ט: **כי יש בקדושה היכל זכות ולעומת זה יש בקליפה חובה, וההפרש שיש בין זה לזה, כי בהיכל זכות כשדנין את האדם שם הכל פותחין ומהפכין לזכות, אפילו בדין הרשע, אבל בהיפוך בהיכל חובה הכל פותחין בחובה וכו'.** אם כן בזה יוכל כל אדם לידע את עצמו ומדרגתו אם הוא דן את כל אדם לזכות, אזי הוא בקדושה, ששם היכל זכות על שם כך שפותחין בזכות כל אחד, ואם הוא דן את כל אדם לחוב, אזי הוא בקליפה ששם היכל החוב שדנין האדם לחוב.

מרבירי הק' עולה ומתמר כלל גדול בנפש האדם, והוא שכל מידותיו של האדם הם כפרטים היוצאים מכלל אחד הכוללם יחד, הגם שבתורת המוסר יתכן עבודה על מידה זו אחרת למשך זמן עד שיהפוך אותם לטובה, אמנם בתורת החסידות מתבאר שפרטי המידות נאחזים בכלל אחד המשפיע עליהם, לא בכדי מדגיש לנו הבעש"ט שיש 'היכל הזכות', והאדם יכול לדעת האם נכלל בהיכל זה או לא.

היכלות

משמעות מושג 'היכלות' לא ניתן בדווקא ל'אנשי שם' המופלגים במעלה בידיעת חכמה נסתרת, אלא הוא מושג שכל אחד מאיתנו יכול להבחין בו ולהשתמש בו לשפר נקודת עבודת הלב והמוח בינו לבין קונו. מושג 'היכל' מורה על נקודה כללית הנותנת השראה על כל הפרטים אשר בתוכה. לדוגמא, חתונה יהודית כלולה מהרבה פרטים שונים, החופה, הסעודה, הריקודים, השושבינין, המתנות, ושאר ריבוי הפרטים הנלוים עליהם, אמנם כל הפרטים מובילים לעבר נקודה אחת ויחידה, 'שמחת חתן וכלה', הנכנס לשמחת נישואין נכנס להיכל חתן וכלה, השראה הכוללת ריבוי פרטים הסובבים סביב נקודה זו, הסעודה שונה היא מארוחה מפוארת בביתו, הריח השורה באויר שונה היא משאר אופני כינוסים של בני ישראל קדושים, גם הניגונים חן מיוחד להם, באולם שורה השראה מיוחדת של שמחת חתן וכלה.

היכל רשב"י

עומדים אנו סמוכים ליומא דהילולא דרשב"י החל בל"ג בעומר, נכון שיש הרבה פרטים היכולים לשבות את נפש האדם, בהעלותו לחוג יחד עם כל בית

ישראל בשמחתו של רשב"י בציון המציונות בהר מירון, אם זה המאכלים הנתנים ביד רחבה ובנפש חפצה הנובע מטוב לבם של בני ישראל קדושים, יכול הוא להתרגש מקול צלילי הניגונים הבוקעים מכל עבר, גם יוכל להתענג מריקוד יחד עם כל שבטי ישראל, אמנם מה שמאיר בנשמתו הוא יום הילולא דרשב"י, נקודת 'היחידה' של הנשמה המתגלית בשעה זו, זהו היכלו של רשב"י וכל הפרטים נסובים סביב נקודה זו.

היכל התענוג

לאחר שפתחנו קצת בביאור מושג 'היכל' נוריד זאת בנפש האדם, נקודת התענוג והטוב בנפש משמשת למעשה כ'היכל' לשאר כוחות וחושי האדם, אדם מישראל שחש בטוב ורוח התענוג אופף אותו שרוי בהיכל רוחני הנקרא עולם התענוג, עולמות רוחניים ואלוקיים אינם משוטטים מעל הגלובוס, אלא נמצאים הם בכל מקום, הרוחני אינו תופס מקום וזמן, זהו מודעות הקיים אצל האדם אם מצד הנפש או מצד הנשמה, ולכן ביד האדם לפתוח שערים אלו בכל זמן ועת, יתירה מזו יכול להכנס להיכל התענוג ומשם לנהל שגרת חייו, לזאת ייקרא 'היכל הזכות', צורת חיים צרופה של טוב ותענוג, לחיות בנקודה חיובית ולדחות את ההסתכלות השלילית, הן בנוגע לעצמו, שרוי בתענוג ובשמחה, וגם אם יש לו חסרון מבחין שהטוב אצלו גובר על הרע, הן בנוגע לאחרים, רואה את כל העולם ממבט חיובי, וההסתכלות השלילית על כל דבר לזרה היא בעיניו.

ואהבת לרעך כמוך

לא בכדי אמר רבי עקיבה 'ואהבת לרעך כמוך' זהו כלל גדול בתורה, כי אין זה מצוה פרטית בלבד, אלא משמשת ככלל לכל התורה כולה, אדם שאוהב את חבירו בהכרח אוהב גם את עצמו [ברור שאין הכוונה על ישות ואיגו, אלא על אהבה עצמית נכונה*] כתוצאה מתענוג הנפש והנשמה, ובדרך ממילא מקום זה

הערות וצייונים

א. אין כאן המקום להרחיב בביאור הבדל בין ישות לאהבה עצמית שזהו נושא רחב בפני עצמו, אמנם פטור בלא כלום אי אפשר, לכן נחדד בקצרה השוני ביניהם, הישות והגאווה מורה שאין אדם מרוצה מעצם חייו וכמו כן מעצם הקשר בינו לבין קונו, ולכן מחפש תוספת חיות להיות יותר מהשני, כלומר אינו מסופק מעצמו כי אם רק ממה שיש בו משהו יותר מחבירו, וזהו גם הסיבה שהוא אוהב את עצמו, לזאת ייקרא ישות וגאווה. אמנם אהבה עצמית הוא טבע שהטביע הקב"ה באדם שיהיה מרוצה ויתענג מעצם מהות חייו, וכמו כן מעצם הקשר בינו לבין קונו, ואינו נצרף ליותר מזה, האם כאשר אב אוהב את בנו

א. אין כאן המקום להרחיב בביאור הבדל בין ישות לאהבה עצמית שזהו נושא רחב בפני עצמו, אמנם פטור בלא כלום אי אפשר, לכן נחדד בקצרה השוני ביניהם, הישות והגאווה מורה שאין אדם מרוצה מעצם חייו וכמו כן מעצם הקשר בינו לבין קונו, ולכן מחפש תוספת חיות להיות יותר מהשני, כלומר אינו מסופק מעצמו כי אם רק ממה שיש בו משהו יותר מחבירו, וזהו גם הסיבה שהוא אוהב את עצמו, לזאת ייקרא ישות וגאווה. אמנם אהבה עצמית הוא טבע שהטביע הקב"ה באדם שיהיה מרוצה ויתענג מעצם מהות חייו, וכמו כן מעצם הקשר בינו לבין קונו, ואינו נצרף ליותר מזה, האם כאשר אב אוהב את בנו

בנפש כולל את כל סובביו וחבריו, ומשמש כהיכל לראות את הטוב שבכל דבר, ומדותיו מקבלים שפעם מאור התענוג, ובהכרח שנקודת דבקותו עם הקב"ה ותורתו ומצותיו מושלמת היא.

ונפרט יותר. בכדי לבוא לשלימות קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך" בהכרח שמתחילה על האדם לפתוח את ליבו לאהוב את עצמו, היינו, להסיר מליבו כל מרמור וכאב לב אשר יתכן שהורגל מילדותו לחיות בחלק השלילי 'היכל החובה', ובפרט באם מחשיב את עצמו לאיש אמת עלול ליפול יותר במידה לקויה זו, עד כדי שבא לידי שנאה עצמית, כי מלביש טבע מושרש זה על דברי צדיקים שלא השכיל לעמוד על דבריהם אל נכון. וכאשר כלפי עצמו חסר הוא במידת אהבה, איך יתכן שיאהב את חבריו הרי מחוסר אבר זה, וחי ב'היכל חובה', לכן צוותה תורה 'כמוך' טרם שעובד האדם לקנות מידת אהבת חברים עליו להכנס ל'היכל הזכות' 'היכל אהבה', המושפע מהיכל התענוג והשמחה, עוז וחדוה במקומו.

כאמור לא מספיק לשנות מידה זו או אחרת בכדי לרכוש אהבת רעים ולדונם לכף זכות, הכיצד יהפוך כושי עורו בבת אחת, אדם שחי בשלילה ובמרמור הלב והוא סר וזועף לא יוכל לקנות מידה זו של אהבת חברים מבלי לשנות כל המבט והגישה לעולם בכלל ולעצמו בפרט, היינו לראות את הטוב שבכל דבר שהוא היכל הזכות, ובדרך ממילא שאר פרטי חייו יוארו מאור זה, ומתוך כך יבוא לאהבת חברים מתוך פנימיות הנפש 'כמוך' ממש.

הדרכה של הדברי חיים

עושר גדול נכנס פעם לרבו בעל הדברי חיים מצאנו זי"ע בכדי להתייעץ עימו על ענינים הגשמיים והרוחניים העומדים על הפרק, תוך הדברים שאלו הרבי: שמא תוכל לפרט בפני במה אתה סועד את ליבך בפת שחרית. הגביר פירט בפני רבו תוכן הארוחה אשר לא כללה מלבד כמה פרוסות לחם שחור עם בצל, מאכל עניים. שוב שאל אותו הרבי, ומה אתה אוכל לעת ערב. שוב גילה החסיד לרבו סדר ארוחת ערבית שגם היא לא כללה יותר מלבד קצת חמאה וחלב. פנה אליו הצדיק ואמר שאין זה מן הראוי שעושר כמוהו יאכל מאכל עניים אלו, ועליו לעלות על שולחנו אוזנים מפוטמים וברבורים ושלי ודגים כמנהג העשירים.

הערות וצינונים

נכנה זאת כאיגו וישות, בוודאי שלא, שזהו טבע שהטביע הקב"ה אהבה טבעית של אב ובן, וזהו מציאות של אהבה ללא ענין נוסף, וכן הוא אהבה עצמית אהבה טבעית לעצם מהותו והתענוג מדבקות בקונו, ודי בזה, ועוד חזון למועד.

החפיר עמד נבהל ונשתומם בשמוע את דברי רבו, האם היטיב לשמוע, רבו אשר מחנך אותו ואת תלמידיו תמידין כסדרן על עבודת האכילה, ושבירת התאוות, ידרוש ממנו למלא תאוותו בסעודות דשנות כמנהג בעלי בתים חשובים, הרהורי ליבו נפלטו מאיליהם מפיו כאשר מבקש מרבו הקדוש לבאר לו פשר בקשתו התמהו.

הרה"ק פנה אליו בחיוך משובב נפש: מדוע אינך יורד לסוף דעתי ומתקשה אתה לפתור תעלומה זו, הלא באם תסתפק באכילת לחם צר ומים לחץ, אזי שערי לבך יצטמצמו, וכאשר יתדפקו על דלתיך עניים ואביונים לבקש צדקה, לא תחון אותם יתר על המידה ותסתפק בנתינת כמה פרוטות לצדקה, כי תאמר בלבבך, הרי גם אני מסתפק בסעודות צנועות רק בכדי קיומי, אמנם באם תיהיה רגיל בסעודות כעין שלמה המלך בשעתו, אזי יתרחב לבך ולא יהיה לך צרות עין לאנשים אחרים שיתענגו בסעודות דשנות כאלו, ובדרך ממילא יתגדלו כמות הצדקה לשאר היהודים.

למרים אנו מסיפור זה שכל אחד מרגיש את חבירו לפי מעמד ומצבו הנפשי, כמו כן בשאר עניני האדם, כאשר אדם הולך שבע וטוב לב בתענוג ושמחה, אזי נוהג עם חבירו בעין טובה ובשמחה וששון, וכאשר אדם הולך עצב ובקוצר רוח אזי יתנהג כן גם עם חביריו.

פרק ב

מצוות "ואהבת לרעך כמוך" אמורה לשמש גם לאדם עצמו, ואל יוציא את עצמו מהכלל, וכמאמר הלל הזקן 'מה שנאוי לך לא תעשה לחברך', ולפעמים על האדם להתנהג עמו כדרכו של עולם, ולא ישנא את עצמו.

רדיפה עצמית

יראה דבר פלא שטבע בני אדם להדבק לאנשים המשרים שמחה ואוירה של טוב לבב ותענוג, ולאידיך נפשם סולדת מאנשים קפדנים ורגזנים וחמוצי לב, נשאל את האדם בכנות, מדוע אתה שולל זכותך הבסיסית להסתופף בצל אנשים שמחים ומרוצים, גם לך מגיע הצדק להסתובב סביב אדם השרוי בשמחה וטוב לבב, ושאור התענוג שופע ממנו, ומדוע אתה זועף ומלקה את עצמך במקל חובלים בכל עת, האם מכיון שאתה קרוב לעצמך מותר לענות נפשך ולמרר חייה, גם אתה לא יצאת מאבן כי אם מלב אם יהודית אוהבת, ואל תשלול זכותך הבסיסית לחיות בהיכל הזכות והתענוג.

מלבר זאת אדם ההולך עם לב רגז מרגיש את רוע של כל העולם, ולמעשה הוא בעיקר סובל מזה, הרגיל עצמו לראות את השלילה והרע שבכל דבר, והולך ומתייסר כל היום. מסופר על חסיד של הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש זי"ע שהתלונן לפני רבו שכל חבריו מהבית מדרש דורכים על עצביו. אמר לו הצמח צדק: מי ביקש ממך לפשוט את עצבך על כל הבית מדרש שבהכרח יצטרכו חבריך לדרוך עליהם. כלומר אדם שחי במרמור הלב חש שכולם מציקים אותו ורודפים אותו, וכל זה נובע שהוא רודף את עצמו.

פונים אנו לזה שבחר לחיות ברדיפה עצמית מתמדת, הגע בעצמך באם היה נצמד אליך חבר או ידיד שמעביר כל רגע ביקורת עליך, על כמעט כל תנועה שלך יש לו טענות ומענות, וכן הוא לגבי שאר אנשים, האם היית נשאר בד' אמותיו יותר מדקה, בוודאי שלא, אזי מדוע אתה מצער את נפשך על לא עול בכפיך.

חשבון הנפש

שמא ישאל השואל כיצד ילך האדם בשרירות ליבו ויאמר שלום יהיה נפשי ולא יפושש במעשיו כראוי וכנכון הלא יכול להתדרדר לעבר פי הפחת בשאול

תחתית, המענה הוא שבוודאי על האדם לעשות חשבון נפש לעצמו ולבחון מעשיו במאזני פלס ולהטיב דרכו אבל כל זה רק בזמנים מסוימים אבל בשאר כל שעות היום עליו להיות שמחה וטוב לבב ורק כך יצליח דרכו בעבודת קונו ובשאר הליכות חייו עלי אדמות².

אני ה'

כאמור טבע האדם שהוא שופט את חבריו כפי שהוא שופט את עצמו, אדם המתוסכל והחי בלב רגז ישפוט גם את חבריו לפי כללי משפט אלו, אמנם משום זה בלבד החרשנו "כי אין הצר שוה בנזק המלך", אלא שאדם זה היחס עם הקב"ה גם כן לפי אמת מידה של תנועת נפש זו, ובהכרח מרגיש מרוחק מהקב"ה, וכל זה בגלל סגנון חיים שסיגל לעצמו.

ומן הראוי להביא את דברי רש"י על הפסוק (דברים א כז) "ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים", וז"ל: **והוא היה אוהב אתכם אבל אתם שונאים אותו, משל הדיוט אומר מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך**. פירוש מה שאתה מרגיש על חברך אתה חושב שחברך מרגיש עליך. ולפי כל זה נבוא לביאור סיפא דקרא "אני ה'". היינו כאשר אדם מקיים כראוי וכנכון מצוות ואהבת לרעך כמוך אזי "אני ה'", היינו צורת היחס להקב"ה גם יהיה מתוך תענוג ושמחה וטוב לבב מרוב כל, וכמים פנים אל פנים.

הערות וצינונים

בתפלה ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפילו לדאגת עונות חמורים ח"ו, רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו, כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במ"א, ושם נתבאר ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח, וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב.

ב. ראה בספר התניא (פרק כו): אך העצבות ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו לפטר ממנה, אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב, אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע שהוא תחבולת היצר, כדי להפילו אח"כ בתאוות ח"ו כנודע, שאם לא כן מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו. והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בתלמוד תורה או

פרק ג

תחילת גאולת נפש הישראלית כאשר אינה שופטת עצמה לפי הרגלי הסביבה, אלא מנסה למצוא חן רק בעיני הקב"ה בלבד, כאשר פותח האדם את נפשו בינו לבין קונו, בדרך ממילא ישיל מעימו כל מיני עבודות ומעשים שאינם לפי תכונות נפשו, ואינו עושה כן כי אם בכדי למצוא חן בעיני הבריות, המפסידים בדרך כלל נקודת החיים, כמו כן כאשר אדם חי עם נקודות עבודה בינו לבין קונו יתנוצץ לפניו המעלות והנקודות טובות אשר בקרבו ויוכל להרחיב בהם די הצורך, וכאשר אדם נדבק בטוב אשר בקרבו, הרי זה משפיע בדרך ממילא על שאר כוחות וחושי הנפש, ויפה כוחם לעורר נקודת התענוג והשמחה.

יראה כן מהצורה הנכונה של חינוך הילדים, כאשר מבחינים אנו לפעמים בילדנו שאין לו מספיק ערך עצמי, ומפני כך מתרשל בלימודו או בשאר מעשיו, אזי העצה הנכונה להגביר את החלק הטוב שבקרבו, לקחת מעלה או כשרון אשר ניחן בו מהשמים ולפתח את זה בעידוד המועיל, ועם הזמן יתחזק הטוב הטמון בקרבו, ובדרך ממילא יתעורר בו שאר כוחותיו גם כן ויגבר בו התענוג והשמחה, וכאשר הילד מרוצה ומתענג מהחיים אזי גם לימודיו וקיום מצוותיו כראוי וכנכון.

עצה זו לא נועדה רק לבני הנעורים, יפה כוחה לעורר את נקודת הטוב גם לאברך או זקן הבא בימים, היגיעה בלפתח עד כמה שידו מגעת בחלק הטוב שבו, אם זה בתורה או במצוות או בשאר עסקי העולם, וזה יביא את האדם לאהוב יותר את עצמו ולהיות מרוצה בחייו ומתוך כך יבוא לעבודה תמה מתוך שמחה וטוב לבב.

פרק ד

הרחבנו לבאר שבכדי שיבוא האדם ל'ואהבת לרעך', עליו להקדים את ה'כמוך', אמנם אין די בעסק ריפוי הנפש בלבד, ועל איש הישראלי לחדור לחלק הנשמה, רק כאשר אדם רואה את הנשמה הפועמת בקרבו כמהות חייו וכזהותו הפנימית, יוכל לקנות שלימות מצוות ואהבת לרעך כמוך, כי אהבת ישראל תלויה ועומדת עד כמה שהאדם רואה את עצמו כנשמה שהיא חלק אלוקי ממעל, ומשיל ממנו התחושה שעיקר מהותו היא הנפש הבהמית וגוף עכור, ועל ידי כך יתרגל לראות גם את חביריו עם מהותם הפנימית שהיא הנשמה אשר בקרבם, ויתמקד פחות בחלק הרע הנובע מנפשם הבהמית.

רשב"י לכל אפילו לפחותים

הראיה המכרעת, מהצדיקים הגדולים שהיו דבוקים בקונם כל ימי חלדם עלי אדמות, ושנאו את הרע בתכלית השנאה, וכדברי דוד המלך "תכלית שנאה שנאתים", וכנאמר "אוהבי ה' שנאו רע", ובפרט שעל פי משנת הבעל התניא שלימות מדרגת 'צדיק' נבחן עד כמה הוא מואס ברע, והנה ראה זה פלא שדייקא אצל הצדיקים המופלגים ביותר כרשב"י והבעש"ט קינן בליבם אהבת ישראל בלי מצרים, גם לרשעים הגדולים ביותר.

שורש נשמת התנא האלוקי רשב"י היה מצד מידת הגבורה², אשר טבעה לדקדק בכל דבר קטן כגדול, כמו כן מסר נפשו להקב"ה כל ימי חלדו, לכאורה צדיק נשגב כזה היה צריך לשנוא את הרשעים ולהרחיקם בתכלית הריחוק, הגע

הערות וצינונים

והם ר' מאיר ור' יהודא ור' אלעזר בן שמוע ור' שמעון ור' נחמיה וכו'. ודע כי אעפ"י שביארנו שה' החכמים האלו ר"מ וחבריו הם ה' גבו' האלו המתפשטות, הנה זה הוא השורש של נשמתם בעת לידתם ואחר שגדלו במעשיהם עלו והגדילו יותר כל א' כפי מציאותו ובחינתו.

ג. ראה **שער הכוונות** (פסח דרוש יב): והנה אחר זמן הקטנות בא זמן הגדלות ואז מתבטלים דיני הקטנות ומתקיימים בחי' הגדלות, ולכן סמך אחר כך רבי עקיבה את חמשה תלמידיו הגדולים מבחינת ה' גבורות דגדלות, שהם כנגד חמשה אותיות אכדט"ם שהם רחמים, ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים

בעצמך אנשים שאינם צדיקים כל כך בדרך כלל יסלדו מאחד שיצא עליו ריגון שרצח את חבריו, או יצא עליו קול שנכשל באחד מעבירות החמורות בתורה, ולא יחפצו לשהות ביניהם ולו לכמה רגעים, והנה ראה זה פלא התנא האלוקי שהגיע לרום המעלות, עליו נאמר 'רשב"י לכל אפילו לפחותים', וכנראה בחוש הראות שגם עוברי עבירה נשאבים למקום ציונו הקדוש וחשים קרובים אליו, ולכאורה היה צריך להיות ההיפך.

לא ראה עמל בישראל

המענה על כך שחיי הצדיק הם חיי נשמה, וזהו כל עיקר מהותם, נקודת חיותם הוא נקודת ישראל אשר בקרבם, ובגלל כן מייקרים עד למאוד נשמות ישראל, ורואים אצל כל אחד מישראל רק נקודת יהדותם המאיר בגופם, ואינם רואים כלל את הרע שבקרבם. על דרך משל, אחד שמוצא מרגלית באשפה אינו משים לב כלל לאשפה, כי יופי המרגלית שובה את כל ליבו, ומנסה בכל כוחו להוציאה משם, כן הצדיק לא רק שדן את כל אחד מישראל לכף זכות, אלא לכתחילה אינו רואה עמל בישראל, כי ה' אלוקיהם עמם ותרועת מלך בם, ועוסקים הם לגלות בכל אחד מישראל את נקודת הנשמה אשר בקרבם, צדיקים דומים לבוראם הרואה את בני ישראל כבניו חביביו כעיקר ואת הגוף טפל.

כל אחד מישראל כאשר מהות חייו הם חיי נפש ונשמה כראוי וכנכון בדרך ממילא יבחין באור נשמת חבריהם, ויאהב אותם בכל ליבו ונפשו וידון אותם לכף זכות, לא רק כסגולה לשפע ברכה והצלחה, אלא כי נמצא בהיכל התענוג והזכות, זהו פשר דברי הבעש"ט "ה' צלך", כאשר יהודי חי את חייו באופן זה, חי הוא ב'היכל הזכות', ובדרך ממילא נשפע עליו מרחמי הקב"ה, לא בתורת מתנה, אלא חי הוא בעולם רוחני אשר נשפע בו רק שפע וטובה.

פרק ה

לאחר שבארנו על קצה המזלג את השער להכנס להיכל הזכות ואהבה נפרט כל יותר בחלק עבודה למעשה בעצות מעשיות כיצד להתמודד עם רעת חבריו, ולדון אותו לכף זכות עד כדי שיאהב אותו בכל ליבו נפשו ומאודו.

בנפשו יביא לחמו

הבלל הראשון אשר צריך להיות נגד עיניו, שאין אדם רע בקרב ישראל, גם כאשר רעהו עושה לו צרות צרורות, ומסיב לו נזקים כבדים, אין כוונתו לרעה בכדי לפגוע בך, בסך הכל מחפש את טובתו האישית, יתכן אשר כתוצאה מזה נגרם לך רעה, אבל אין זה המכוון אצלו, חברך עסוק בלהשיג מטרתו גם כאשר אחרים נזוקים על ידי כך.

דוגמא לדבר. אחד היורד לאומנות חבריו ומצליח לעלות על סוד הצלחת חבריו בעסקו, ופותח גם הוא עסק הדומה לשל חברו וגוזל ממנו פרנסתו, הטבע הראשון של האדם לראות את רוע לב חבריו, כיצד העיז לחטט ברזי המקצוע מבלי רשות, והעולה על כולנה גזל ממני את סוד ההצלחה, והופך להיות המתחרה שלי, אינו רואה שום טעם במעשה זה כי אם רוע לב חברו הרוצה לרדת לחייו ולגזול פרנסתו.

אמנם באם יראה זאת בראיה נכונה ישים לב שחבירו אינו רע לב, אלא 'טפלי תליא ביה', מוקף הוא עם ילדים הדורשים פת לחם ואין בידו להושיעם, ומחוסר ברירה עושה מה שעושה, אבל לא מפני רוע לב כי אם שעסוק לספק מזונות אנשי ביתו.

חיות שלילית

גם אם ימצא האדם רע לב באמת אשר אינו מחוסר ממון וכל מעשיו כוונה אחת להם לגזול פרנסתו, כיצד יוכל לדונו לכף זכות. גם כאן נקודת האור והטוב יגרשו את החושך, נכון מידות מושחתות יש לאדם זה, אבל גם זה אינו עושה בכדי לרדת לחייו, אלא יש לו חיות ממידותיו הרעות, ואינו עושה כן כי אם בכדי לשאוב

קצת חיות, נכון שחיותו הוא מדברים שלילים, אבל שוב, אין מטרתו להרוס חייך. כאשר אדם רואה ומתבונן שאין מעשיו הרעים של חבירו משהו אישי נגדו, נחלש שנאתו וטרוניתו כלפי חבירו.

רחמים רבים

עוד אופן לראות את רעת חבירו בצורה הנכונה הוא בהתעוררות מידת הרחמים עליו. אדם רע לב, אשר אדם מן השורה אינו חפץ להמצא בסביבותו מפני שעלול הוא לקבל נזיפה או גערה או מתנת יד וכדו', סובל מעצמו יותר ממה שאחרים סובלים ממנו, כל סיבת הרוע אשר בקרבו נובע ממרירות נפשו וממשברי החיים, ולכן כגודל רשעותו כך גודל הרחמנות עליו, כי אם אתה סובל ממנו הרי שהוא סובל מעצמו פי כמה.

מסופר על אחד שחבירו מירר את חייו, ופנה לעסקן הקהילה ליטול עצה כיצד להתמודד עם חבר זה, כיצד יכול לשכון השלום ביניהם, העסקן פנה לאברך ואמר לו טרם שאני יעניק אותך בשפע עצות שונות שיוכלו להועיל לענין, רוצה אני להראות לך כללות התמונה, ואולי בכך יתמלא לבך רחמים, ויסור כאבך מעליו.

העסקן הדגים מצב חבירו מסיר שמן מבעבע אשר בתוכה נמצא חלקי תפוח אדמה, בדרכו של עולם שאחד העובר ליד הסיר מקבל איזה 'שפריץ' קטן על ידו מהשמן הרוחת, אמנם התפוחי אדמה אינם מקבלים רק שפריץ, אלא הם מטוגנים בשמן הרוחת. וכאן פנה העסקן לעבר האברך: אתה מקבל רק שפריץ קטן מהשמן הרוחת, אבל חברך מתטגן בשמן הרוחת והמבעבע, כלומר חברך מתייסר יותר מעצמו ממה שאתה מתיסר ממנו, ומן הדין שתרחם עליו.

הערות וציונים

עשה זאת בגלל שהיה לו טוב בחיים, בעומק נפשו ממורמר על חייו, ואפוף היה מיסורי נפש חשב לתומו שכל זה אפשר לגאול עם פריקת עול תורה, אמנם עם הזמנים למדים שאי אפשר לברוח ממורמר הנפש על ידי תאוות אלו או אחרים, נכון יכולים לספק הנאה רגעית אבל אינם משמשים כתחליף לחיים מאושרים, כלומר המורמר נשאר בתוכם, ושופכים את זעמם על בני משפחתם וכדו'.

ד. פוק חזי אנשים מישראל אשר ירדו מדרך התורה והמצוות, הרבה מהם הופכים להיות מיצרים לישראל, ולכאורה מה להם ולאחיהם שומרי התורה, הרי רציתם לחיות חיים טובים, למלאות כל תאוות לבכם לטובה, וכל מנעמי עולם הזה פתוחים לפניכם, מה לכם ולאחיהם אשר גדלתם ביניהם, תשכחו מהעבר שלכם ותתחילו לחיות חיים שלווים וטובים. המענה על כך, אדם שיורד מדרכי התורה והמצוות לא

התעוררות הרחמים על הזולת יפה כוחה להוציאו מרוע לבב, כנאמר "כמים פנים אל פנים כן לב האדם אל האדם", אין כוונת הכתוב לדון את כל אחד לכף זכות רק מפני עבודת המידות בלבד, וכמו כן שעל ידי זה גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, אלא שבכך הוא ממתיק את הרוע שיש בחבירו והופך אותם לזכות.

בשבתו עם חברים

החי בהיכל הזכות והאהבה מוקף ממידת הטוב נהוג בעין טובה לגבי חבריו וחפץ בטובתם גם אם לפעמים זה על חשבונם האישי, מתמקדים הם בנקודת הטוב בכל מצב שהוא. לדוגמא. יושבים להם חברים מקשיבים בצוותא חדא ומשוחחים בניחותא בדרכי עבודת ה', או בשאר ענינים דקים שבנפש, אחד מבני החבורה אשר לא נתברך בחכמה יתירה נוהג להביע מידי פעם את הגיגיו ושאר דברי הבל ורעות רוח, חבריו זעים על הספסל באי נוחות, כאשר חלק מהם אף מנסים לעצור שטף דיבורו, אמנם החי בהיכל הזכות חש הוא בנפש חבירו, כמו שכל אחד רוצה להתבטאות, גם חבר זה חפץ בכך, ומרגיש חיותו בהרצאת דבריו, במקום להתמקד בדברי ההבל, מתמקד הוא בנקודת החיות שמרגיש חברו בזמן זה, וכאשר נדבק בטוב היינו בחיות שיש לחבירו, שוב גם הוא יתמלא חיות וישמח בשמחת חבירו, וכל הדבוק בטהור טהור.

טוב ה' לכל

נקודת הטוב הוא ממידת הקב"ה ולמעשה הוא הגילוי הראשון של מידותיו יתברך, מידת החסד טוב ה' לכל, כאשר שורר אהבה והריעות בין אדם לעצמו ובין אדם לחבירו, אזי שורה השכינה ביניהם זהו פשר דברי הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" גם ה' יהיה כמוך שיתנהג בך עם מידת החסד והטוב, לא כתשלום שכר, אלא כי האדם ממשיך עליו חיות מעולם הזכות ואהבה.

ונסיים דברינו בדברי הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין - קדושים): "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". משל לשני אוהבים שהיה נפשם קשורה באהבה מאוד, והיו רחוקים זה מזה, והגיע עילה על אחד מהם, ונגמר דינו ליהרג, והוכרז בכל מדינה שיבואו לראות דין האיש הזה, ובא האוהב הזה גם כן לשם, וכראותו כי כן צעק בקול גדול הניחוהו אני הוא שעשיתיו העול הזה ולא חבירי. והגיע הדין למלך וקרא אותם לשאול להם אמיתת הדבר, כיון שרק אחד עשה הדבר ולמה יחפוץ זולתו למות בחנם, אז השיב לו אני יודע שחבירי לא עשה שום עול, כי אני מכיר מזגו ומהותו שאי אפשר לעשות כך, אם כן אין זה רק עילה, וחיי תלוי בחיי חבירי,

מוטב שאמות ולא אראה במיתת חברי, כי בודאי אני חייב מיתה על שהגיע לי עונש לראות במיתת חברי, וכן השיב לו גם חברו. אז פטר אותם זה המלך, ובקש מהם שבין אוהבים כמותכם אני חפץ להיות גם כן, שתכניסו אותי באהבתכם ואני אהיה לכם גם כן אוהב כזה. כן הדבר כאשר יגיע למעלת ואהבת לרעך כמוך, אז אני ה' מבקש לשרות בכם, שתאהבו גם אותי ואני אהיה לכם גם כן לאוהב נאמן. (מעובד משיעור בעש"ט תש"פ - תשפ"א)

